

PROFESIONALIZACIJA, POGOJ ZA USPEH

dr. Silva Novljan, Narodna in univerzitetna knjižnica,
Ljubljana

UDK 023-057:027.8(497.4)

Povzetek

V knjižnice se še vedno namešča delavce brez znanja knjižničarstva, iz česar sklepamo, da ustanovitelj znanja o organizaciji in upravljanju knjižnične zbirke ne upošteva kot osnovo za njeno učinkovitost pri zadovoljevanju različnih potreb in želja posameznikov in skupin.

Nepomembnost profesionalne knjižničarske izobrazbe smo analizirali s primerjanjem bralnih dosežkov učencev v osnovnih šolah, kjer dela v šolski knjižnici delavec z znanjem knjižničarstva, z dosežki učencev, kjer je v knjižnici zaposlen delavec brez tega znanja. Prednosti, ki jih v razvoju bralne pismenosti učencev uveljavlja knjižničar s strokovnim znanjem knjižničarstva pred v knjižnici zaposelnimi delavci brez tega znanja, so opazne tudi na primarni stopnji, kjer je poudarek na motivaciji in izboru knjig.

UDC 023-057:027.8(497.4)

Summary

In libraries, workers without any knowledge of librarianship are still being employed; this fact is conducive to the conclusion that the knowledge in organization and management of library collections does not appear to the founder as the basis for the performance of libraries in fulfilling different needs and wishes of individuals and groups.

The relative unimportance of professional education in libraries was analysed on the basis of comparison of reading achievements of elementary school pupils in schools where librarians with or without education in librarianship are working. The advantages offered by a librarian with professional knowledge over those offered by a librarian without this knowledge on the development of reading literacy are evident already on the primary level where the stress is on motivation and choice of books.

1. Vloga profesionalnega delovanja

Knjižnica sodi v tisti krog pomembnih materialnih pogojev dela in življenja vsakega okolja, ki lahko spremenijo položaj in vlogo posameznika ali skupine, med drugim tudi tako, da se ta, če želi on sam ali okolje, spremeni iz pasivnega opazovalca sredine v njenega aktivnega člana. Knjižnica pa hkrati povečuje učinkovitost, racionalnost in ekonomičnost njegovega delovanja pri doseganju ciljev. To ji uspeva tako, da v skladu s svojim namenom motivira posameznike in skupine, da uporabljajo njene vire in usluge, jih oskrbuje s knjižničnim gradivom in informacijami in ugodnostmi za njihovo rabo v skladu s potrebo ali željo, jim svetuje in asistira pri iskanju, izboru in vrednotenju knjižničnega gradiva in informacij, pri aktivni uporabi in predstavitvi le-tega in se aktivno vključuje v njihovo informacijsko opismenjevanje (Fjällbrant, 1990, From, 1994, Gardner, 1995, Henry, Hay, 1994, Herring, 1981, McCrank, 1992, Malley, 1984) za razvijanje kognitivnih strategij za definiranje potrebe po informaciji, za selekcijo, pridobitev, analizo, sintezo, vrednotenje in ustvarjalno rabo informacij na vseh ravneh in področjih.

Sodobni razvojni cilji knjižničnega informacijskega in komunikacijskega delovanja so novi uporabniki, nova in večja ter kvalitetnejša uporaba informacijskih virov in knjižničnega gradiva. Zato knjižnica uresničuje svojo vlogo pri spreminjanju predstavniške demokracije v udeležensko in posameznikom, ki stojijo vsak dan pred problemi in vse večjo izbiro možnosti, omogoča pridobiti kvalitetne informacije za rešitev njihovih problemov, ter prispeva k razvoju njihovih sposobnosti in spretnosti na različnih področjih za vseživljenjsko in samostojno izobraževanje.

Kdo bolje kot knjižničar pozna možnosti izbire v današnjem času, ki ga hkrati opredeljujejo tudi pojmi demokratičnost, odgovornost, etičnost, in kdo najlažje usklajuje vse elemente? Tudi knjižničar. Mora pa biti **profesionalec**, strokovnjak, ki zna spremljati potrebe okolja in možnosti, zna omogočati in razširjati oboje ter vrednotiti svoje delovanje preko uporabnikov.

Ta strokovnjak mora biti najprej **knjižničar**, tj. **strokovnjak, ki obvlada pridobivanje, obdelavo, organizacijo in predstavitev informacij in knjižničnega gradiva**, ne pa slavist, kemik, zgodovinar ipd. Ta strokovnjak mora svojo profesijo, poleg tega da jo obvlada, tudi ceniti, da jo bo znal primerno predstaviti okolju in jo ovrednotiti z očmi okolja: kaj je on oz. knjižnica naredila za okolje in ne samo, kaj je naredila boljše, več ali drugače od sosednje ali druge knjižnice.

Za doseganje profesionalnega učinka pa je potrebno izpolniti še eno nalogo, dejansko je potrebno **uresničiti javnost delovanja**. Knjižnica, ki je javna ustanova, in v našem knjižničnem informacijskem sistemu so to vse vrste knjižnic, mora imeti organizacijo in predstavitev informacij razvidno, prav

tako pa tudi postopke njihovega pridobivanja in uporabe, ki morajo biti hkrati še učljivi, prenosljivi, ponovljivi in nezamenljivi. S tem se knjižnica bistveno razlikuje od privatnega sektorja, ki postopke skriva in da naročniku le gotovo, nepreverljivo informacijo, ki jo naročnik plača, prodajalec pa je za njeno kvaliteto in resničnost pravno odgovoren. Javnost delovanja pa se hkrati tesno povezuje z informacijskim opismenjevanjem, ki omogoča ureničevati še en element demokratičnosti, tj. pravico uporabnika, da potrebno informacijo pridobi sam, brez neposredne pomoči knjižničarja.

V zagovor zgornjim mislim in za potrditev vrednosti znanja, ki ga obvlada knjižničar, bi lahko zapisali različne utemeljitve. Jaz sem se odločila za prikaz rezultatov raziskave o pomembnosti knjižničarja pri razvoju bralne pismenosti (Novljan, 1996, str. 171-178), te temeljne komponente informacijske pismenosti.

2. Pomembnost profesionalnega znanja

Pomembnost knjižničarjevega prispevka pri razvoju bralne pismenosti smo za potrebe te študije opredelili z boljšimi rezultati na testih bralne pismenosti, ki naj bi jih učenci tretjih razredov osnovne šole (v reprezentativni vzorec je bilo izbranih 140 razredov oz. šol: iz vsake šole en razred) dosegli, če je v šolski knjižnici zaposlen knjižničarsko izobražen knjižničarski delavec, v primerjavi z rezultati učencev, kjer je v šolski knjižnici zaposlen knjižničarski delavec brez znanja knjižničarstva.

Za potrebe te raziskave smo mednarodnemu vprašalniku za mednarodno raziskavo o bralni pismenosti (Elley, Gradišar, Lapajne, 1995) za vodstva šol v Sloveniji dodali vprašanje, kdo opravlja dela in naloge v šolski knjižnici. Ravnatelji so lahko izbirali med odgovori: knjižničar, učitelj, nekdo drugi. Pri tem je knjižničar pomenil knjižničarskega delavca s strokovnim znanjem knjižničarstva, pridobljenim z rednim ali dopolnilnim študijem knjižničarstva, učitelj pa knjižničarskega delavca brez tega znanja, a z opravljenim pedagoškim strokovnim izpitom za razrednega oz. predmetnega učitelja; v rubriko nekdo drugi so uvrščali delavce, ki niso ustrezali nobenemu zgornjih pogojev. Odgovore smo povezali z rezultati učencev na testih bralne pismenosti. Izračunali smo aritmetične sredine rezultatov, ki so jih učenci določene šole dosegli na testu bralne pismenosti in standardno napako aritmetične sredine. Z odmiki povprečnih vrednosti od skupne pa prikazali, ali so razlike na testih večje ali manjše.

Tabela 1: Povprečni dosežki šol in delavec v šolski knjižnici

Delavec	Povprečni dosežek			
	Arit. sr.	Stand. n.	Št. šol	%
Knjižničar	502,97	3,02	86	61,4
Učitelj	490,84	3,88	50	5,7
Drugi	500,25	29,29	3	2,1
Ni odgovora	-	-	1	0,7

Na vprašanje, kdo dela v šolski knjižnici, so ravnatelji 61% šol našega vzorca navedli strokovno usposobljenega šolskega knjižničarja, 36% šol učitelja. 2% ravnateljev je odgovor označilo z drugi, 0,7% ravnateljev pa ni odgovorilo.

Učenci tretjih razredov 86 šol z zaposlenim knjižničarjem v šolski knjižnici imajo za 12 točk višji povprečni rezultat na testih bralne pismenosti od učencev 50 šol z zaposlenim učiteljem v šolski knjižnici. Izračunali smo statistično značilnost razlike s t testom, potem ko smo zaradi majhnega števila zanemarili skupini "drugi" in "ni odgovora". Razlika med uspehom razredov, kjer je zaposlen knjižničar v šolski knjižnici in uspehom razredov, kjer je v šolski knjižnici zaposlen učitelj, je statistično značilna s 5% stopnjo tveganja ($t = 2,46$ $df = 134$ $P < 0,05$).

Na primarni stopnji zaposleni delavec z znanjem knjižničarstva uspešneje uveljavlja knjižnico in njeno gradivo na vseh področjih življenja in dela šole, tudi pri učenju branja. Spretnejši je lahko v predstavljanju vloge in pomena knjižnice, pri organizaciji in izvedbi motivacijskih oblik, s pomočjo katerih učenci in učitelji doživijo knjižnico in njeno gradivo v vsej raznoliki povezanosti, kot to zmore predstaviti učitelj, ki knjižnice in njene vpetosti v knjižnični informacijski sistem ne pozna. Knjižničar je lahko spretnejši tudi pri svetovanju, izbiri in predstavitvi knjižničnega gradiva, ki ga potrebujejo učenci in učitelji. Pozna dostop do sekundarnih in terciarnih informacijskih virov, ki posredujejo informacijo o gradivu in o njegovi dostopnosti. Pozna elemente bibliografske in vsebinske predstavitve gradiva, zna jih interpretirati in se tako hitreje in ustrezneje opredeliti za izbor gradiva, s čimer z večjo verjetnostjo kot učitelj poskrbi, da bo pravo gradivo, ob pravem času, pravega uporabniku na voljo na pravem mestu; tudi z medknjižnično izposajo, če gradiva v šolski knjižnici ni.

Strokovno znanje mu omogoča uspešneje uveljavljati Ranganathanova načela: knjige so za uporabo, vsakemu bralcu njegovo knjigo, vsaki knjigi njenega bralca, spoštuj uporabnikov čas, knjižnica je rastoči organizem (ALA, 1986, str. 691). Knjižničar se zaveda, da mora znati identificirati uporabnikove potrebe ter obvladati znanje o informacijski pismenosti, o uporabi tehnologije in knjižnic v knjižničnem sistemu. Z znanjem lažje uveljavlja svojo profesionalnost in povečuje povpraševanje po knjižničnih

storitvah in gradivu, to pa spet povratno vpliva na njegovo večjo profesionalizacijo. S tem se ne izboljšuje le knjižničarjevo delo v posamezni šolski knjižnici, ampak ima učinek tudi v knjižničnem informacijskem sistemu in širši družbeni skupnosti.

2.1. Delavec v šolski knjižnici in šolsko okolje

Zanimalo nas je, ali se pozitivni učinek knjižničarjevega dela odraža v vseh okoljih. Izračunali smo aritmetične sredine rezultatov, ki so jih učenci dosegli na testih bralne pismenosti v različnih okoljih in so imeli v šolski knjižnici knjižničarja, in jih primerjali z uspehi učencev v enakem okolju, a z zaposlenim učiteljem v šolski knjižnici.

Tabela 2: Delavec v šolski knjižnici in povprečni dosežki šol v različnem okolju

Okolje	Delavec			Povprečni dosežek	
		Št. šol	%	Arit. sr.	Stan n.
Vas	Knjižničar	20	43	490,00	6,76
	Učitelj	27	57	487,05	5,88
Majhno m.	Knjižničar	28	72	498,59	4,99
	Učitelj	11	28	495,46	5,80
Večje m.	Knjižničar	18	72	506,71	5,04
	Učitelj	7	28	499,44	9,50
Veliko m.	Knjižničar	20	80	518,71	5,94
	Učitelj	5	20	489,05	13,99

Op. Zaradi majhnega števila odgovorov rubrike Drugi nismo upoštevali pri izračunu, iz izračuna pa smo opustili tudi vprašanja brez odgovora.

V našem reprezentativnem vzorcu ima večina šol zaposlenega knjižničarja. Takšna večina je dosežena v vseh okoljih, razen na podeželju. Ta večina je lahko povezana tudi s preprostim dejstvom, da so zbirke knjižničnega gradiva v šolskih knjižnicah urbanega okolja večje kot na podeželju in jih je moč obvladati le, če so urejene. Aritmetične sredine bralnih rezultatov, ki so jih učenci dosegli v šolah z zaposlenim knjižničarjem, so višje od aritmetičnih sredin rezultatov, ki so jih dosegli učenci šol z zaposlenim učiteljem v šolski knjižnici. Za boljšo ponazoritev razlik v posameznih okoljih smo izračunali odmike teh aritmetičnih sredin od skupnega povprečnega dosežka, 498 točk, ki so jih učenci naše dežele dosegli na testih bralne pismenosti.

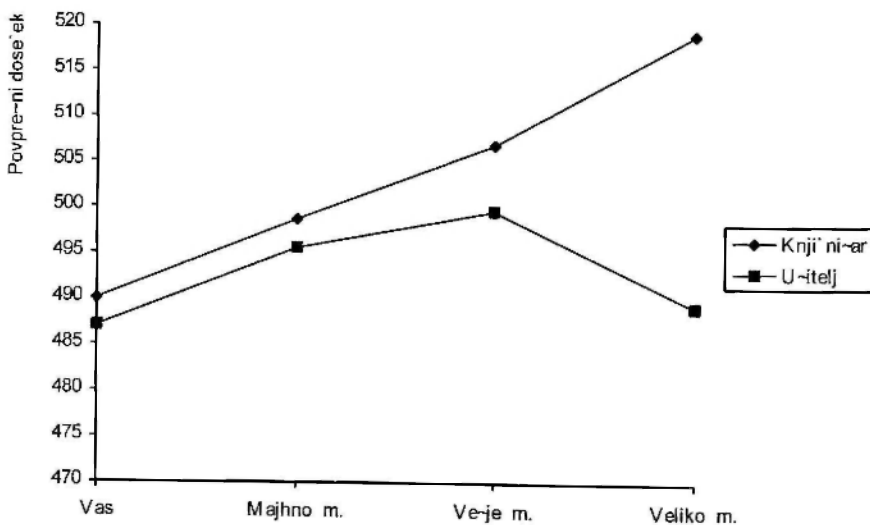
Tabela 1: Odmiki aritmetičnih sredin od skupne aritmetične sredine (498 točk) in delavec v šolski knjižnici v različnem okolju

Okolje	Odmik arit. sr.	
	Knjižničar	Učitelj
Vas	- 8	- 11
Majhno mesto	1	- 3
Večje mesto	9	1
Veliko mesto	21	- 9

Razlike kažejo na knjižničarjevo pozitivno vlogo pri razvoju bralne pismenosti. Tabelarni prikaz nas opozori, da knjižničar ni izrazito učinkovit korektivni dejavnik na podeželju. Bralni uspehi učencev na podeželju so slabši od bralnih uspehov njihovih vrstnikov v mestnem okolju. Elley navaja, da so naši učenci dosegli na podeželju povprečni rezultat 488 točk po Raschevi skali, v majhnem mestu 497 točk, v srednje velikem mestu 504 točke in v velikem mestu 513 točk (Elley, 1992, str 115).

Knjižničar na podeželju ne more učinkovito uveljaviti svojega znanja zaradi neustrezno razvitih ostalih pogojev dela. Rast razlike med bralnimi uspehi učencev različnih okolij izraziteje predstavi grafična ponazoritev.

Slika 1: Povprečni dosežki šol, delavec v šolski knjižnici in šolsko okolje



[šolsko okolje]

V grafičnem prikazu je dobro vidno, kako je učenje branja oz. bralni uspeh učencev odvisen od dejavnikov. Učinkovitost posameznega dejavnika se povečuje s primerno razvitostjo nanj navezujočih dejavnikov, pomembnih za razvoj bralne pismenosti. V našem primeru urbano okolje, kjer je tudi drugih motivacijskih dejavnikov branja dovolj (ali vsaj več kot na podeželju) in kjer so hkrati pogoji za njihovo učinkovanje boljši, poraja več in večja zahtevnost uporabnikovih potreb. Temu primerno se povečuje število zaposlenih knjižničarjev v šolskih knjižnicah, ki zmorejo s strokovnim knjižničarskim znanjem, z njegovim permanentnim dopolnjevanjem, zadovoljevati vedno zahtevnejše potrebe svojih uporabnikov in učinkovito vplivati na rast bralne pismenosti.

2.2. Delavec v šolski knjižnici in razredna knjižnica

Razredna knjižnica je za razvoj bralne pismenosti pomemben dejavnik, eden najpomembnejših razlikovalnih faktorjev med državami z dobrimi in slabimi rezultati v mednarodni raziskavi o bralni pismenosti (Elley, 1992, str. 43). V naši raziskavi se je njen vpliv potrdil kot statistično značilen, ko smo za izračun uporabili neposredno merjene točke bralnih rezultatov učencev. Nas je zanimalo, ali razredna knjižnica kot pomemben dejavnik bralnega razvoja uspešneje deluje v naših šolah, kjer je v šolski knjižnici zaposlen knjižničar, kot tam, kjer je v šolski knjižnici zaposlen učitelj. Izračunali smo aritmetične sredine bralnih uspehov učencev obeh skupin, tiste z razredno in tiste brez razredne knjižnice, po vrstah zaposlenih delavcev.

Tabela 4: Delavec v šolski knjižnici in povprečni dosežki šol z razredno knjižnico in brez nje

Delavec	Razredna knjižnica	Št. šol	%	Povprečni dosežek	
				Arit. sr.	Stan.n.
Knjižničar	Da	57	69	504,91	3,83
	Ne	26	31	497,97	5,32
Učitelj	Da	37	74	495,11	4,47
	Ne	13	26	478,68	6,95
Drugi	Da	1	33	487,72	-
	Ne	2	67	506,52	49,56

Izračunali smo statistično značilnost razlike med aritmetičnima sredinama bralnih uspehov, ki so jih dosegli učenci brez razredne knjižnice, a imajo zaposlenega knjižničarja v šolski knjižnici in tistimi, kjer je v šolski knjižnici zaposlen učitelj. Naredili smo preizkus t. Razlika med uspehoma razredov brez razredne knjižnice, kjer je v šolski knjižnici zaposlen knjižničar in kjer

je zaposlen učitelj, je statistično značilna s 5% stopnjo tveganja ($t = 2,20$ $df = 37$ $P < 0,05$).

Podoben preizkus smo naredili tudi za skupini učencev z zaposlenim učiteljem in zaposlenim knjižničarjem v šolski knjižnici, ki ima razredno knjižnico. V tem primeru se razlika med povprečnima uspehoma teh skupin ni izkazala za statistično značilno ($t = 1,66$ $df = 92$ $P > 0,05$).

Razlika med rezultatoma učencev z zaposlenim knjižničarjem in učencev z zaposlenim učiteljem v šolski knjižnici znaša 10 točk v primeru, ko je na šoli razredna knjižnica. Ta razlika je manjša od razlike, ki znaša 19 točk, med istima kategorijama zaposlenih, ko na šoli ni razredne knjižnice. Domnevamo, da tudi v tem primeru pomanjkljivost nekega dejavnika, v našem primeru je to učitelj, lahko delno korigira drug dejavnik, v našem primeru je to razredna knjižnica, in mu izboljša učinkovitost. Razredna knjižnica dobro dopolnjuje pomanjkljivo organizacijo in delo učitelja v šolski knjižnici in je v pomoč tudi kvalificiranemu knjižničarju.

Pri teh rezultatih bi veljalo opozoriti, da so to tretješolci, ki jim bližina knjig v razredu povečuje možnosti za boljši bralni uspeh. Ne bi pa bilo priporočljivo namesto kvalificiranega knjižničarja zaposlovati učitelje v šolskih knjižnicah, kadar je učencem dostopna tudi razredna knjižnica. Omenili smo že priporočila stroke za zaposlovanje kvalificiranega knjižničarja, ki zmore s svojim znanjem pripraviti ustrezen izbor knjižničnega gradiva za učence v razredni knjižnici, ga primerno menjavati, hkrati pa spodbujati učence tudi za obiskovanje osrednje šolske knjižnice, ki jo bodo kmalu potrebovali bolj kot svojo razredno in brez katere ne bodo mogli usvojiti znanja o rabi knjižnic in njihovih informacijskih virov. Razredni učitelj je v tem primeru knjižničarjev pomočnik.

2.3. Delavec v šolski knjižnici in splošnoizobraževalna knjižnica

Če je šolska knjižnica v osnovni šoli zagotovilo, da se bo vsak prebivalec naše dežele srečal s knjižnico, ker je osnovna šola obvezna, je splošnoizobraževalna knjižnica možnost, da se bo vanjo vračal vse življenje. Dostopnost te knjižnice pomeni za učence tudi več možnosti za prebujanje interesov in za zadovoljevanje potreb, t.j. več možnosti za branje. Ta možnost je učencem v našem vzorcu z 88% zagotovljena v domačem kraju. V kakšni povezavi je bližina splošnoizobraževalne knjižnice z bralnim uspehom učencev, če je v šolski knjižnici zaposlen knjižničarski delavec z znanjem knjižničarstva ali delavec brez tega znanja, pa ponazarja naslednja tabela.

Tabela 5: Delavec v šolski knjižnici in povprečni dosežki šol s splošnoizobraževalno knjižnico v domačem kraju in brez nje

Delavec	SIK	Št. šol	%	Povprečni dosežek	
				Arit. sr.	Stan.n.
Knjižničar	Da	80	94	502,37	3,14
	Ne	5	6	505,41	11,89
Učitelj	Da	41	82	493,19	3,92
	Ne	9	18	480,12	11,99
Drugi	Da	2	67	472,34	15,38
	Ne	1	33	556,08	-

Podobno kot pri razredni knjižnici dosežajo tudi tu učenci, ki hodijo v šolo, kjer je zaposlen knjižničar v šolski knjižnici, v povprečju boljše rezultate kot učenci, kjer je zaposlen v šolski knjižnici učitelj. Razlika med skupinama (skupino Drugi tudi tu kot v Tabeli 4 zaradi majhnega števila pri analizi opuščamo) učencev, kjer je v šolski knjižnici zaposlen knjižničar in kjer je zaposlen učitelj, v doseženem povprečnem rezultatu na testih bralne pismenosti je 25 točk v šolah brez splošnoizobraževalne knjižnice v domačem kraju. Teh šol pa je v našem vzorcu malo in njihovi rezultati so zelo razpršeni, zato ni bilo smiselno ugotavljati razlik.

Dejstvo je, da je učencem s splošnoizobraževalno knjižnico v domačem kraju ponujena dodatna možnost dostopa do knjižničnega gradiva, predvsem do tistega, ki ga ni v šolski knjižnici ali ga je premalo, izposodijo si ga lahko domov tudi v času, ko ni pouka; več možnosti jim splošnoizobraževalna knjižnica nudi tudi z uporabo gradiva v sami knjižnici, njene prireditve niso vezane na vsebino predmetnika in so zato za učence morda zanimivejše in radi sežejo po knjigah, na katere jih knjižničarji opozarjajo; skratka, splošnoizobraževalna knjižnica daje več možnosti za prebujanje potrebe po branju in za samo branje.

Bližina splošnoizobraževalne knjižnice pa daje tudi učitelju, ki je zaposlen v šolski knjižnici, več možnosti, kot jih ima učitelj v šolski knjižnici s splošnoizobraževalno knjižnico v sosednjem kraju, za tesnejše in pogostejše stike s knjižničarjem splošnoizobraževalne knjižnice. Razlika v doseženem bralnem rezultatu med skupinama z zaposlenim učiteljem v šolski knjižnici in z zaposlenim kvalificiranim knjižničarjem je bila v krajih, kjer je bila učencem dostopna splošnoizobraževalna knjižnica, manjša (9 točk). Šolski knjižničar-učitelj dobi v splošnoizobraževalni knjižnici zgled za ureditev knjižnice, njenega gradiva, katalogov knjižničnega gradiva in podobna osnovna napotila za organizacijo in delovanje svoje knjižnice, tako lahko izboljša svoj učinek, ne zmore pa se popolneje knjižničarsko izobraziti.

Opravili smo preizkus za ugotavljanje statistične značilnosti razlike med zgoraj omenjenima skupinama. Statistično značilno razliko dobimo, če se zadovoljimo s stopnjo tveganja 0,1 ($t = 1,83$, $df = 119$, $P 0,10$). Razlika ni zanemarljiva in opozarja, da bi morali obe knjižnici, šolska in splošnoizobraževalna, izboljšati svoje delovanje in se pri opravljanju svojih nalog dogovarjati in dopolnjevati, kar je v 16. členu Zakona o knjižničarstvu (1982) tudi opredeljeno, in sicer: "Knjižnice vseh vrst v občini ali na širšem območju sodelujejo med seboj, usklajujejo svoje delovanje in razvoj, skupaj zagotavljajo dostopnost knjižničarskih storitev in si pomagajo pri opravljanju nalog." Veljalo pa bi splošnoizobraževalne knjižnične storitve razširiti v vse kraje in poskrbeti, da bi v obeh vrstah knjižnic deloval strokovno izobražen kader, saj je s tem možno izboljšati tudi kvaliteto dogovarjanja pri opravljanju nalog in tako tudi dejavnost posamezne knjižnice.

3. Zaključek

Upam si ga zapisati kot pobudo za razmislek o pomembnosti knjižničarskega znanja, čeprav smo jo utemeljevali z rezultati na testih bralne pismenosti devetletnikov. To pa tudi zato, ker je pri tej starosti, ko je motivacijska dejavnost knjižnice za branje med najpomembnejšimi, možnost vplivanja obeh delavcev, strokovno usposobljenega knjižničarja in učitelja, najbolj izenačena; naloge naj bi v skladu z našim pričakovanjem enako dobro kot knjižničar opravljal v knjižnici zaposlen učitelj.

Pred razmišljanjem pa velja opozoriti še na en element. V naši študiji se potrjuje vrednost knjižničarskega znanja s kvaliteto opravljenih nalog, ki nepoznavalcu knjižnice ostajajo skrite (predvsem z izborom knjižničnega gradiva v skladu z namenom oz. programom ustanove, obdelavo in ureditvijo knjižničnega gradiva ter dostopnostjo knjižničnih informacijskih virov, s strukturo njihovih podatkov in orodij za iskanje), so pa nesporno povezane s samo izposojajo in svetovanjem. Zato tudi velja priporočilo v knjižničarstvu, da naj bi izposojevalci, informatorji obvladali tudi obdelavo knjižničnega gradiva in da naj bi svoje znanje s tega področja permanentno dopolnjevali, kadar so v večjih knjižnicah dela deljena. Nepoznavalec pogosto enači uspešnost z vidnim učinkom, kvantiteto, ki je pri knjižničarskem delavcu brez strokovnega knjižničarskega znanja pogosto zelo podobna kvantiteti delavca z znanjem knjižničarstva. Morda tudi zato formalni ustanovitelji knjižnic (ki so pogosto nepoznavalci knjižnic) še zmeraj zaposlujejo knjižničarsko neizobražene delavce v svojih knjižnicah oz. jim ne omogočijo ali ne zahtevajo pridobitve dopolnilnega znanja.

delovne pogoje. Te pa spet laže načrtuje in njihovo potrebnost primerno utemeljuje, če obvlada stroko.

Rezultate ponujam v razmislek pri načrtovanju formalnega izobraževanja knjižničarskih delavcev (npr. eno ali dvopredmetni študij !?), dopolnilnega (katere vsebine bomo /najprej/ uvrstili v program !?), pri zaposlovanju delavcev (npr. kdo ima prednost pri specialni knjižnici s področja kemije, knjižničar ali kemik !?), pri pripravljanju strokovnih smernic razvoja knjižnic (čemu bomo dali poudarek, prioriteto?), pri uveljavljanju profesionalnosti oz. samopodobe knjižničarja ipd.

Pripis: In kako razmišljam sama? Sem knjižničarka, ki ceni knjižničarstvo zaradi nikoli dokončno pridobljenega znanja. Rada sem to, kar sem, ker kot uporabnik knjižnic cenim knjižničarsko znanje. Z veseljem povem profesionalcem drugih strok, kaj lahko naredim namesto njih ali zanje ter bolje od njih in se hkrati izogibam opravljati njihove naloge, poleg tega pa sprejemam njihova znanja, kadar so v pomoč mojemu in izboljšujejo moje knjižničarsko znanje.

Literatura

1. *ALA world encyclopedia of library and information services*. - 2. ed.- Chicago & London: American Library Association, 1986.
2. **Fjällbrant, N.** "Why user education and how can information technology help?" - *56th IFLA general conference. Stockholm, 18.-24. avgust 1990*. Booklet 2, str.15-22.
3. **From library skills to information literacy**. Colorado: California Media and Library Educators Association, 1994.
4. **Elley, W. B.** "How in the world do students read?" Hamburg: IEA, 1992.
5. **Elley, W. B.; A. Gradišar; Z. Lapajne:** *Kako berejo otroci po svetu in pri nas?* Nova Gorica: Educa, 1995.
6. **Gardner, H.** *Razsežnost uma*. Ljubljana, 1995.
7. **Henri, J.; L. Hay.** "Beyond the bibliographic paradigm: User education in the information age". *60th IFLA general conference. Havana, 21.-27. avgust 1994*. Booklet 7, str. 63-71.
8. **Herring, J. E.** *School librarianship*. London: Clive Bingley, 1982.
9. **McCrank, L. J.** "Academic programs for information literacy: theory and structure". *RQ* 31(1992)4 : 485-497.
10. **Malley, I.** *The basics of information skills teaching*. London: Bingley, 1984.
11. **Novljan, S.** *Sodobne naloge šolske knjižnice s posebnim ozirom na njene bibliopedagoške naloge pri izvajanju izobraževalnega programa učenja branja v osnovni*

šoli. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1996. (Doktorska disertacija. Tipkopolis).

12. "Zakon o knjižničarstvu". *Uradni list SR Slovenije*, 1982, št.27.